

YRKESFAGENES ÅR 2018

Tverrfaglig samarbeid for å løfte fram de estetiske yrkesfagene

Fra kreativ workshop på Saltdal videregående skole

Foto: Grete Langseth

«Hvis du har et eple og jeg har et eple og vi bytter, har vi begge fortsatt ett eple. Men hvis du har en idé og jeg har en idé og vi bytter, vil vi begge ha to ideer», skal Georg Bernard Shaw ha sagt.

Å dele ideer, kompetanse og praktiske erfaringer for å løfte fram noen av de estetiske yrkesfagene var bakgrunnen for et kreativt samarbeid mellom rundt 80 elever og lærere ved to skoler i Nordland. Elever fra Vg1 design og håndverk og Vg2 blomsterdekoratør ved Saltdal videregående skole og elever ved Vg1 design og håndverk og Vg2 frisør ved Bodø videregående skole har i noen hektiske vinteruker samarbeidet med et felles tema, BRYLLUPSKREASJON. Og med elever fra programområdet service og samferdsel, Vg2 reiselig, og Vg3 påbygging til generell studiekompetanse, valgfritt programfag i trykk og foto, ble promotering og fotografering godt ivarettatt underveis.

Målet for samarbeidet har vært å gi elevene muligheter for å sette egen yrkesutdanning inn i en større kontekst, gi dem erfaringer med at samarbeid kan generere nyskapende, kreative

og gode håndverksmessige løsninger, samt å synliggjøre og løfte fram noen ulike yrkesutdanninger innen design og håndverksfagene i regionen.

Fordi skolene ligger i hver sine kommuner, med rundt 10 mils avstand, kjente ikke elevene hverandre fra før. Det ble derfor avviklet en kreativ workshop med alle elevene, der de ble koblet sammen i små grupper på tvers av skoler, programområder og nivå. Hver gruppe ble tildelt et tema og skulle i løpet av en liten time jobbe med collage for å utvikle en kreasjon til brud eller brudgom. «Samarbeid inspirerer til nytenkning og entreprenørskap, slik at nye ideer kan omsettes til handling. Elever som lærer om og gjennom skapende virksomhet utvikler evnen til å uttrykke seg på ulike måter, og til å løse problemer og stille nye spørsmål», slår *Overordnet del - verdier og prinsipper for grunnopplæringen fast* (2017, s. 8). Og nyskapende kreasjoner ble det i rikt monn, apropos deling av epler og ideer!

Tilbake på de respektive skolene og med hodene fulle av inspirasjon, arbeidet Vg1-elevne individuelt eller to og to sammen med utgangspunkt i selvvalgte tema. Elevene gikk gjennom en omfattende, skapende fase med fokus på design og håndverkskvalitet. Før fortellingen om dette konkrete samarbeidsprosjektet fortsetter, kan det være nyttig å trekke opp noen didaktiske perspektiver knyttet til prosjektet spesielt og til skapende prosesser innen design og håndverksfagene generelt:

- **Materialet, håndverket og gleden ved å skape**

Å behandle materialer og utføre et håndverk er noe de fleste elever ikke gjør til daglig. Ting kjøpes, vi lager dem ikke. «Alt kommer til oss ferdig malt, ferdig oppstykket, ferdig siktet, blandet og tilskåret. Bare det aller siste i den lange tilblivelsesprosessen fra råmateriale til sluttprodukt gjenstår for oss å effektivere. Vi bare rister brødet, behøver aldri å stå med hendene i deigen. Ikke behøver vi heller noen gang å lage egne verktøy eller redskap, forme skåler eller smi kniver. Vi drar av cellofanparet og vips har vi vårt bacon, våre barberblad eller våre nylonstrømper» (Jönsson, 2007). Flere av elevene hadde aldri sydd på symaskin og sjelden reflektert over hvordan ulike materialers egenskaper har betydning for form og funksjon. For ikke å snakke om at ting tar tid når det stilles krav til håndverksmessig utførelse!

- **Å uttrykke seg visuelt**

Det å bruke materialer og håndverk for å formidle noe, for å uttrykke seg, er et annet viktig didaktisk aspekt. Ved å ta utgangspunkt i elevenes materielle kultur, i tingene de omgir seg med, kan arbeidet med identitetsdannelse knyttes opp mot kropp, klær og eget uttrykk. Vi trenger ikke forskrifter for å forstå at kunst- og kulturuttrykk har betydning for den enkeltes personlige utvikling og at skapende læringsprosesser i et større perspektiv også er en forutsetning for elevenes danning og identitetsutvikling. Det er likevel av stor betydning at det slås fast i våre overordnede styringsdokumenter (*Overordnet del, 2017, s.8*). Å uttrykke seg, f.eks. gjennom gjenbruk av tekstile materialer, blomster eller hår, kan være en måte å gi seg selv en visuell stemme på, også i et større perspektiv knyttet til etikk og ressursforvaltning.

- **Ressurser, klær og moteindustri**

I dette prosjektet benyttet Vg1-elevene gjenbruksmaterialer, som brukte stoffer og eldre brudekjoler. Slik ble også bærekraftperspektivet ivaretatt. Videre kan det å skape noe selv ses på som et viktig mikroøkonomisk aspekt, et innlegg i debatten om etikk og ressursforvaltning knyttet til masseproduksjonssamfunnet. Ved at elevene stimuleres til lekent, fritt og kritisk å lage ting selv, kan de oppleve seg selv som delaktige bidragsytere rundt disse store spørsmålene. Hands-on erfaringer, både i ord og handlinger, er et ikke ubetydelig didaktisk perspektiv.

Men la oss fortsette fortellingen og vende blikket mot klasserom og verksteder som sydet av varme og aktivitet i kalde vinteruker. Vg1-elevene ble, etter hvert som arbeidet med selvvalgte tema og kreasjoner fikk synlig form, koblet sammen med Vg2-elever, en fra blomsterdekoratør og en fra frisør. Disse små teamene på 3-4 elever utviklet etter hvert et helhetlig konsept bestående av klær, frisyre og blomster. I prosessen kommuniserte teamene via grupper i sosiale medier og korte fysiske møter, dersom dette var nødvendig. Sammen lette elevene etter løsninger, de prøvde og feilet, skaffet seg erfaringer, grublet, tenkte, arbeidet med ulike materialer og verktøy, noe Tore Risnes ved Høgskolen i Sørøst-Norge betegner som det aller viktigste i fagene og i enhver innovasjonsprosess (2017).

Elever i sine flotte kleskreasjoner med tilhørende blomster og frisyreformer.

Foto: Elever i faget trykk og foto

I midten av februar var det klart for *la grande finale*, godt regissert av elever fra Vg2 reiseliv, som også påtok seg ansvaret som konferansierer under catwalkene. Flere flotte festforestillinger ble det, både på skoler og i det offentlige rom. Elevene viste stolt fram sine egne bryllupskreasjoner med tilhørende blomster og frisyreform. Glede og mestring over egne prosesser og produkt, og over at praktiske erfaringer og utfordringer ble løst i fellesskap, stod å lese i mange ungdommers og voksnes ansikter når applausen runget. Faglig læring kan ikke isoleres fra sosial læring. Vår påstand er at gjennom å dele ideer, kompetanse og praktiske erfaringer på tvers av skoler og fag fikk elevene, i tillegg til utvikling av vennskap, motivasjon og samarbeidskompetanse, også en dypere forståelse for sitt eget yrkesfags betydning i en større kontekst.

I ÅR ER DET YRKESFAGENES ÅR 2018

Kunnskapsdepartementet har gitt WorldSkills Norway i oppdrag å organisere omdømme-kampanjen. Målsetting er å øke innsikten om yrkesfag og arbeidslivet, øke unges interesse for yrkesfaglige utdanningsvalg og karrierer og øke antall lærebedrifter og læreplasser (KD, 03.01.2018).

Design og håndverk er et av utdanningsprogrammene som har hatt sterkest nedgang i antall søkere siden innføringen av Kunnskapsløftet -07, påpeker forskerne Anna Hagen Tønder og Sol Skinnarland i FAFO-rapporten *Rekruttering til design- og håndverksfagene* (2016, s.12). Fra 2007 – 2015 er antall søkere på Vg1 nesten halvert, fra 3691 til 1935 (ibid, s. 14). Inneværende skoleår var det 1881 elever som hadde søkt Vg1 design og håndverk, ifølge Udirs egne tall (2017). Som en konsekvens av dette peker Tønder og Skinnarland på at antall skoler som tilbyr utdanningsprogrammet er sterkt redusert, at en rekke Vg2-tilbud er lagt ned og at fagmiljøene ved mange av skolene er svekket. Dette har trolig ytterligere forsterket nedgangen, mener de. I tillegg peker de samme forskerne på at mange elever vil hoppe av eller begynne på en annen fagretning underveis. Nær en tredjedel forkaster dessuten fagbrev til fordel for å oppnå studiekompetanse. Alt i alt er det derfor kun hver femte elev som begynte på Vg1 som i løpet av fem år oppnår yrkeskompetanse (Tønder og Skinnarland, 2016). Som mulige årsaker til den kritiske nedgangen i søkertall peker Tønder og Skinnarland bl.a. på tidsånden, ullen fagprofil og svekkelsen av praktiske fag i grunnskolen (2016, s. 63 - 67).

Tidligere kunnskapsminister Torbjørn Røed Isaksen snakket varmt om politisk satsing på praktiske og estetiske fag i skolen generelt og på yrkesfagene i videregående skole spesielt. De nærmeste årene vil vise om politisk snakk fører til konkrete endringer. Mye står på spill både i grunnskole og videregående skole i så henseende. Vi har uansett en vei å gå når det gjelder samfunnets holdninger og oppfatninger, som jo er i fokus i Yrkesfagenes år 2018. «Når noen sier at vi ikke kan leve av å klippe håret på hverandre, så må vårt svar tilbake være: Vi kan heller ikke leve av å skrive forskningsrapporter til hverandre», sa seniorrådgiver i YS, Bente Søggaard, i anledning et informasjonsmøte om Yrkesfagenes år, desember-17 (WorldSkills Norway, 18.12.17). Så sant, så sant!

I skrivende stund endres strukturen for design og håndverksfagene. Fra høsten 2020 kan elevene velge mellom Vg1 design og tradisjonshåndverk og Vg1 frisør, blomster- og interiørdesign (KD, 05.03.2018). Hva disse endringene vil bety for søkertallet gjenstår å se.

Gjennom å dele vår praksisfortelling ønsker vi å synliggjøre og løfte fram de estetiske yrkesfagene. Vi ønsker at yrkesfagene skal framstå som attraktive, relevante og aktuelle. Å dele epler og ideer i form av samarbeid på tvers av fag og skoler kan vise seg å generere både fagspesifikk kompetanse, innovasjon, kreativitet og entreprenørielle tanker og løsningsforslag, alt dette som etterspørres for framtidens skole (KD, 2015, NOU 2015:8 og KD, 2016, Meld. St. 28).

Oppfordringen til alle landets dedikerte faglærere i design og håndverksfag blir å snakke de estetiske yrkesfagene opp og frem! Bruk anledningen i Yrkesfagenes år 2018!

KILDER

Isaksen, T. R. (27.12.2017). *2018 blir yrkesfagenes år*. Tale/innlegg i Regjeringen.no. Ansvarlig redaktør: Anbjørg Bakken. I Tidens krav. Hentet 28.02.18:

<https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/2018-blir-yrkesfagenes-ar/id2583726/>

Jönsson, L. (26.10.2007). *I vardagen och bortom den: kunsthåndverkets dubbla identitet*. Hentet 19.02.18: <http://www.everydaylife.no/pdf/jonsson.pdf>

Kunnskapsdepartementet (2015). *Fremtidens skole - Fornyelse av fag og kompetanser*. NOU 2015:08. Hentet 28.02.18: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2015-8/id2417001/>

Kunnskapsdepartementet. (2016). *Fag – Fordypning – Forståelse – En fornyelse av Kunnskapsløftet*. Meld. St. 28, 2016. Hentet 28.02.18: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-28-20152016/id2483955/>

Kunnskapsdepartementet. (05.01.2018). *2018 blir yrkesfagenes år*. Innlegg ved Thorbjørn Røe Isaksen. Hentet 28.02.18: <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/2018-blir-yrkesfagenes-ar/id2583726/>

Kunnskapsdepartementet. (05.03.2018). *Yrkesfagelever får tidligere spesialisering*. (Pressemelding 05.03.2018). Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/yrkesfagelever-far-tidligere-spesialisering/id2592683/>

Overordnet. (2017). *Overordnet del - verdier og prinsipper for grunnopplæringen*. Hentet 28.02.18: <https://www.regjeringen.no/contentassets/37f2f7e1850046a0a3f676fd45851384/overordnet-del---verdier-og-prinsipper-for-grunnopplaringen.pdf>

Risnes, T. (08.01.2017). *Det må eit mirakel til!*. I Utdanningsnytt.no. Ansvarlig redaktør: Knut Hovland. Hentet 28.02.18: <https://www.utdanningsnytt.no/debatt/2017/januar/det-ma-eit-mirakel-til/>

Tønder, A. H. og Skinnarland, S. (Mars 2016). *Rekruttering til design og håndverksfagene*. I Fafo-rapport 2016:1. Hentet 28.02.18: <http://www.fafo.no/index.php/nb/zoo-publikasjoner/fafo-rapporter/item/rekruttering-til-design-og-handverksfagene-2>

Udir. (2017). *Statistikkportalen*. Hentet 18.02.18: <https://statistikkportalen.udir.no/vgs/Pages/Elever-utdanningsprogram-og-trinn.aspx>

WorldSkills Norway. (02.02.18). *Yrkesfagenes år 2018 er i gang!*. Hentet 28.02.18: <http://worldskills.no/aktuelle-saker/yrkesfagenes-aar-2018-er-i-gang-article913-196.html>

WorldSkills Norway. (18.12.17). *Vi må synliggjøre yrkesfagene!*. Hentet 28.02.18: <http://worldskills.no/aktuelle-saker/vi-maa-synliggjore-yrkesfagene-article907-196.html>